

LBRIS

We know
books

Liviu Rebreanu

Amândoi

REGIS

Cuprins

Capitolul I CIUFU.....	3
Capitolul II STĂPÂNA CU SERVITOAREA.....	9
Capitolul III CINCI MINUTE.....	14
Capitolul IV CASA CRIMELOR.....	19
Capitolul V MOȘTENITORII INDIGNAȚI.....	26
Capitolul VI BĂNUIELILE ARETIEI.....	29
Capitolul VII SOLOMIA VREA SĂ PLECE.....	35
Capitolul VIII JUDECĂTORUL ȘI POLIȚAIUL.....	41
Capitolul IX INFORMATORUL OFENSAT.....	46
Capitolul X „CÂND AI MINȚIT?”.....	53
Capitolul XI DOUĂ BIETE FEMEI.....	58
Capitolul XII TOIAGUL BĂTRÂNEȚELOR.....	66
Capitolul XIII CORTEGIUL FUNERAR.....	73
Capitolul XIV CELEBRITATE PITEȘTEANĂ.....	78
Capitolul XV LIXANDRU.....	89
Capitolul XVI ALIBI.....	95
Capitolul XVII INELUL CU BRILIANT.....	103
Capitolul XVIII TESTAMENTUL.....	113
Capitolul XIX PĂRERILE LUI SPIRU.....	120
Capitolul XX ÎNTOARCEREA JUDECĂTORULUI.....	125
Capitolul XXI UN AC DE PĂR.....	138

Editura REGIS

www.regiseditura.ro

Tel./Fax: 021.222.26.16; 0744.75.65.86

Capitolul I
CIUFU

— Oare ce-o fi pățit procopsitul de frate-meu? zise Spiru Dăniloiu, uitându-se la nevastă-sa numai cu ochii, fără a întoarce capul. Că m-a întrebat popa Ilie de la biserica Sf. Nicolae... Zice că a trimis de trei ori la dânsul și casa parcă ar fi pustie...?

Era luni seara, pe la mijlocul lui decembrie. Stăteau la masă, singuri, soții Dăniloiu, în sufrageria vastă, plină de mobile felurite, bufete și servante încărcate de văsării, tacâmuri, bibelouri... Policandru de cristal cu zeci de lumini ardea, ca totdeauna, cu un singur bec, pentru economie. Printre cești și pahare, pe bufet, trona statueta de bronz a lui Napoleon, cumpărată de ocazie la București. Deși Dăniloiu era numai negustor și nici nu făcuse armata, avea profundă venerație pentru marele împărat, ca de altfel mai toți negustorii și alți burghezi înstăriți din Pitești.

Cu coatele pe masă, ținând în mâini un zdravăn picior de găscă, bărbatul se oprise din molfăit, așteptând parcă o explicație. Chipeș, înalt, avea fața bloncoasă, aspră și mustăți stufoase bulgărești mânjite de grăsime. Soția lui, Vasilica, numai cu vreo opt ani mai mică, părea mai bătrână ca dânsul, cu părul ei împuținat și cărunț, cu obraji plini de zgârcituri, mai ales în colțurile buzelor, încât gura semăna cu o pungă lipită sub nasul îngust și ascuțit Ea isprăvisese de mâncat și, pe gânduri, cu un gest mecanic, strângea fărâmașurile de pâine dimprejurul tacâmului.

— Aoleu! făcu drept răspuns, tresărind. Tocmai adineaori vorbirăm și noi, cu Solomia, despre dânsii, că n-au mai dat niciun semn de viață!

— Da, adevărat - dădu din cap Spira Sâmbătă dimineața m-am întâlnit cu Ilarie la prăvălie și de-atunci... Iar azi e luni!

Întră servitoarea cu un sifon pe care îl așeză pe masă, la îndemna stăpânului, alături de o sticlă de vin pe jumătate goală.

— Ce vorbeam noi, Solomie, despre țăța Mița? întrebă doamna cu o mică satisfacție. Vezi, și dumnealui zice că nu-i lucru curat!

Servitoarea tresări ca și dna Dăniloiu adineaori și se uită îngrozită la Spiru care o măsoară cu o privire nehotărâtă. Ochii ei mari, albaștri, cu luciri aproape violete, păstrau o expresie blondă, catifelată, învăluitoare. De altminteri întreaga-i făptură era plâpândă și fină, încât nimeni n-ar fi spus că e țărăncă. Potrivit de înaltă, mlădioasă și cu mers de porumbiță, brațele și mâinile delicate, obraji puțin palizi, buzele pline mereu umede, avea totuși o înfățișare melancolică, parcă în suflet ar fi purtat numai tristețe. Când zâmbea se lumina ca o madonă, dar în vremea din urmă zâmbea tot mai rar.

— De câte ori nu mă cruceam și eu cu Solomia: cum, Doamne, pot sta atât de singuri și de părăsiți? reluă Vasilica pe gânduri. La bătrânețe omul are mai multe nevoi. Și dumnealor sunt destul de bătrâni...

— Apoi dacă eu am șizeci și cinci, Ilarie trebuie să se apropie de șaptezeci și patru-cinci - mormăi bărbatul cu gura plină. Iar Mița cred că a bătut și ea șaptezeci...

Se întrerupse, își pregăti tacticos un șpriț, îl dădu de dușcă, își șterse gura și mustățile, apoi își dresă glasul să continue...

Atunci însă se auzi zbârnăitul soneriei în coridor, atât de strident că toți trei se cutremurară.

— Cine-o fi? șopti dna Dăniloiu după o tăcere. Ia vezi, Solomie!

Peste câteva clipe servitoarea anunță pe un om din partea părintelui Ilie, care vrea negreșit să vorbească cu domnul.

— Ce-i, Mihai? întrebă Dăniloiu lăzindu-se pe scaun, ca să-și dea mai multă greutate. Ce s-a întâmplat? Te-a trimis părintele?

— M-a trimis, domnule Spirică - răspunse omul rămas lângă ușă. M-a trimis să vă spun că iar am fost la domnul Ilarie, a treia oară, și tot degeaba. Poate nici n-or fi acasă.

— Ei, Doamne, n-or fi - interveni Vasilica supărată. Cum să nu fie acasă? Unde să fie?

— De, cucoană, știu eu? făcu omul dând din umeri.

Se numea Mihai Ciufu și era servitorul bisericii de mai mul-

ți ani. Țăran îmbrăcat orășenește, îndesat, cu capul colțuros și mic, cu ochii căprui vicleni în fundul capului, gura mare cu dinți puternici tătarești, falca de jos ieșită înainte, parcă mereu ar fi întins gatul - făcea o impresie neplăcută, mai ales că avea și un glas mios, nepotrivit cu înfățișarea lui. Preotul Tănăsescu îl lăuda însă că e harnic și credincios.

— La urma urmelor s-ar putea să fi plecat la București după vreo afacere - observă Dăniloiu. Au mai plecat ei și altă dată așa, fără să sufle nimănui o vorbă.

Ciufu reluă cu glas blajin și cu o ușoară nemulțumire pe față:

— De sâmbătă până acum eu am fost de trei ori, cum zic, dar n-aș putea jura nici într-un fel, nici într-altul...

— Nici sâmbătă n-ai găsit pe nimeni? se miră Dăniloiu. Pe la ce oră zici că ai fost sâmbătă? Că sâmbătă dimineața m-am întâlnit cu Ilarie și am vorbit împreună cum vorbesc cu tine...

Servitorul aruncă o privire circulară oprindu-se pe rând la toți trei cu o compătimire obosită, continuând apoi totuși dulceag:

— Văd că d-voastră nu vreți să mă credeți parcă v-aș spune minciuni ori basme...

Lui Dăniloiu purtarea și vorba servitorului i se păreau necuviincioase, iar plecaciunea prefăcută îl scoase din țâțâni. Izbucni:

— Prost ești, măi omule, ori ești al dracului? Ce umbli să mă îmbeți pe mine cu apă rece?... Eu te întreb: când ai fost sâmbătă la frate-meu, la ce oră, ziua ori seara? Asta te întreb, idiotule, și la asta să răspunzi!

Se sculase de pe scaun și se îndreptă spre Ciufu, roșindu-se și umflându-se, parcă ar fi pornit să-l plesnească. Știindu-l iute la lovit și cu mâna grea, dna Dăniloiu sări să-l potolească:

— Astâmpăra-te, Spirică, și nu te necăji că-ți face rău!... Lasă-l să povestească pe îndelete!...

Dăniloiu se liniști ca prin farmec. Se așeză pe alt scaun, mai bufnind puțin și măsurând cu ură pe servitorul care plecase ochii în pământ ca un călugăr șiret. Medicii l-au sfătuit de mult să nu se enerveze, pentru că, gras și sângeros, e amenințat să-l lovească odată damblaua.

— Eu aș vrea să spun, cucoană, că d-aia m-a trimis sfințitul

pe vremea asta de nici câinele să nu-l lași pe-afară! zise Ciufu supus către Vasilica, trăgând cu coada ochiului spre Dăniloiu. Că a început un viscol și un ger cum nici la Bobotează nu se pomeniște...

— Bine, bine, cred, întrerupse doamna - dar nu mai lungi vorba prea mult, că știi ce ne doare pe noi!

— Cum să nu știu, cucoană, păcatele mele! făcu servitorul cu importanță. Că, Doamne ferește, de s-ar fi întâmplat ceva, apoi d-voastră trebuie să aflați mai întâi și să... Dumnezeu însă e bun și mare și poate să aibă milă de noi toți...

Oftă adânc, parcă să sublinieze o durere tainică ori numai să stârnească mai multă curiozitate. Gazdele nici nu luară seama, doar Solomia, mereu la spatele stăpânei, murmură cu glas pierdut...

— Doamne iartă-ne și ne apără de toate păcatele!

Dna Dăniloiu cunoștea jalea și durerea Solomiei. O dojeni ocrotitor:

— Ia taci, fată, nu mai supăra pe Dumnezeu cu tânguiri fără rost!

— Să vedeți cum s-a întâmplat - porni Ciufu repede ca și când i-ar fi fost frică să nu piardă șirul. Alaltăieri, sâmbătă, poate să fi fost pe la nouă dimineața, cum ieșeam cu sfințitul să mergem în oraș, nici n-apucăm să facem cincii pași, chiar în fața bisericii, ne întâlnim nas în nas cu domnul Ilarie Dăniloiu, fratele d-voastră, coane Spirică... Dumnealor s-au oprit, iar eu, după obraz, m-am dat nițel la o parte, dar auzeam ce vorbeau cum mă auziți d-voastră... Domnul Ilarie e efor la biserica noastră, că doar știți prea bine, și fără iscălitura dumnealui nu-s bune socotelile sfințitului. Acu nu știu despre ce fel de socoteli o fi vorba, destul că părintele Ilie de vreo săptămână se tot roagă de domnul Ilarie să poftască la iscălit și dumnealui tot făgăduiește că are să vie negreșit, dar de venit nu vine. Dintr-una dintr-alta, sfințitul aduse iar vorba de socoteli și domnul Ilarie își dă cuvântul că după prânz nici n-are să se mai odihnească, după cum îi e obiceiul de cincizeci de ani, ci va veni la datorie... Parcă-l aud și acuma: „Să încheiem, părinte, să nu dea moartea peste mine și să rămâi d-ta încurcat din pricina mea!” Sfințitul a râs: „Ehe, cucoane, de

bătrâni ca d-ta moartea fuge mâncând pământul!” Așa ne-am despărțit râzând. Dumnealui a trecut devala, spre casă, că suntem aproape vecini, iar noi am luat-o înainte, spre piață. Domnul Ilarie aducea un pește subsuoară, ca în toate sâmbetele, că e mai ieftin sâmbătă decât vinerea... Sfințitul l-a așteptat toată după-amiaza în zadar. Domnul Ilarie iar n-a venit. După ce am tras clopotele, părintele Ilie, cam supărat, m-a minat să-i aduc aminte că e așteptat... Pe la amiază, poate țineți minte, a început dintr-o dată o lapoviță cu vânt aspru de-ți îngheța sufletul. Greu îmi venea să ies pe o vreme ca aceea, dar porunca-i poruncă, m-am dus... Tocmai se îngâna ziua cu noaptea, că acuma se întunecă tare de timpuriu. Ajunsei la dumnealor, deschisei binișor portița și o luai spre fundul curții. Nicio pâlpare de lumină în casă, ori de zgomot și niciun semn de viață... Mă cuprinse un urât de moarte, poate și unde plecasem numai în haină de m-a pătruns până la os frigul și umezeala, începui să strig: „Domnule Ilarie!... Coană Mițo!”... Nimic. Mă oprisem tocmai în dreptul marchizei pe unde umblă boierii, dar nu cu gândul să intru pe-acolo, că-mi cunosc lungul nasului, fără numai să văd dacă e cineva în casă. Strigând așa în neștire băgai de seamă că ușa marchizei e doar trasă și se mișcă ușor în bătaia vântului. Atunci ce-mi dete prin gând: ia să bat eu la ușă! Intrai în marchiză și bătui întâi mai ușurel, pe urmă mai cu putere, și iar strigai: „Coane Ilarie!... Domnule Dăniloiu!” Am stat așa acolo, bătând și strigând, poate câteva minute... Apoi dacă am văzut că nu răspunde nimeni, am gândit că n-or fi acasă și-mi pierd timpul degeaba. Am închis frumos ușa marchizei, să n-o trântescă vântul și să spargă geamurile, și am ieșit din curte... Părintele Ilie nu s-a mai necăjit sau n-a vrut să se arate față de mine. „Ei, zice, cine știe ce-o fi avut și dumnealor de nu-s acasă... Nu face nimica. Măine să te duci, Mihai, îndată după sfânta slujbă, și nici să nu te întorci fără dumnealui!” „Bine, zic, să mă duc, de ce să nu mă duc dacă trebuie?”... Sâmbătă noaptea a nins întâia oară ăst-an. După zloata și vifornița de peste zi chiar trebuia să ningă. Când m-am sculat zăpada era de jumătate de metru. Am muncit toată dimineața să fac pârtie în curte și să curăț în fața bisericii...

Povestirea servitorului, prolixă și sfătoasă, mulțumi și pe

Spiru Dăniloiu, care la fel istorisea când avea ceva mai de seamă. Baremi dna Dăniloiu sorbea vorbele și schimba, în răstimpuri, priviri de uimire sau de aprobare cu Solomia, adevărata ei confidentă, deși Solomia acum participa mai puțin ca alteori la evenimentele familiare.

— De-abia pe la amiază m-am putut repezi iar până la domnul Ilarie - continuă Ciufu cu aceeași sfătoșie. Intrați în curte, strigai, bătuți la ușă, mă duseși și prin dos să bat - degeaba, Liniște și tăcere, ca și ieri. Ce-o mai fi și asta. Maică Precistă? Ia, zic, să mă uit nițel pe geam dacă nu sunt înăuntru? C-or fi oamenii bolnavi ori... Dar ți-ai găsit! Geamurile înghețate tun și cu niște flori groase și frumoase parcă ar fi fost zugrăvite pe sticlă. Asta înseamnă ori că nici n-au dormit acasă, ori că au plecat dis-de-dimineată cine știe unde... Ce să mai stau și ce să mai încerc? când a aflat sfințitul că iar n-am dat de dumnealui, s-a făcut borș și m-a ocărât în toate felurile, parcă ar fi vina mea dacă domnul Ilarie nu-i acasă. „Nu, striga sfințitul, că nici n-ai fost, ticălosule, unde te-am trimis, că nu se poate să nu-l găsești în Pitești pe Ilarie Dăniloiu!”... Azi-dimineată, după ce s-a potolit, o fi chibzuit ca și d-voastră că poate să fie la mijloc vreo boală ori altceva și, după prânz, m-a trimis iar, a treia oară, să mai văd ce mai e pe acolo... Ce să fie? Ca și ieri și ca alaltăieri. Pustiu și tăcere. Degeaba strigi și degeaba bați... Și așa mi-a poruncit pe urmă să vin să vă povestesc și d-voastră ce și cum s-au întâmplat lucrurile, că d-voastră ca rude de-aproape...

Tăcu brusc, încurcat, cu un surâs prostesc, ca și când n-ar mai fi avut ce spune și s-ar strădui zadarnic să mai găsească alte cuvinte.

După un răstimp, parcă s-ar fi trezit din piroteală, Dăniloiu îngăimă ostenit:

— Spune părintelui Ilie că-i mulțumim de interes și să fie liniștit că Ilarie își cunoaște obligațiile și n-are să-l lase încurcat...

— Poate s-o îndura Dumnezeu și n-o fi nimic rău - adăugă Vasilica puțin plângător, deși voia să pară calmă. Așa băiete? Acuma du-te acasă, nu cumva să te aștepte părintele și să se supere!

Femeia ar fi dorit să dezbată pe îndelete întâmplarea aceasta

ciudată despre Ilarie și Mița, dar Spiru părea buimăcit de tot. Intr-adevăr bărbatul nu ascultase în realitate pe Ciufu cu interesul ce l-ar fi arătat altfel. După izbucnirea nervoasă, în vreme ce servitorul vorbea, s-a gândit mereu că a mâncat iar prea mult și se simțea balonat, cu o somnolență bolnavă în tot corpul, părăndu-i-se că și respirația s-a îngreuiat. Pe urmă îl prinse teama că are să i se facă rău, îi fu rușine să se plângă și mai ales să cheme un medic ca să-i dea ceva să previe ce ar putea să i se întâmple. Nici nu-i mai păsa de frate-său. Când e în joc sănătatea lui, ce să-l doară necazurile altuia, fie chiar ale fratelui.

Dna Dăniloiu încercă să înfripeze o convorbire, tocmai crezându-l abătut din pricina îngrijorării pentru Ilarie. Ba îi și zise, ca să-l liniștească.

— Lasă-l încolo pe frate-tău, nu-ți mai face inimă rea, că n-o fi nimic... N-ai văzut ce mutră de bandit avea servitorul popii?... mâine până-n ziuă mergem cu Solomia să vedem ce e... Dar mi se pare că nu ți-e prea bine, Spirică? urmă deodată speriată. Aoleu, iar ai mâncat prea mult și... Of, Doamne, că și tu... Aide, stai cuminte unde ești, să te trag nițel cu oțet aromatic, să te mai răcorești și să te sprintenești...

Dăniloiu începu să geamă. Întrebarea soției i se părea o confirmare a boalei. Se jură în gând că nu va mai mânca seara nimic. Cel mult un iaurt gol. (Jurământul se repeta de câte ori se simțea rău.) Răspunse blând, supus:

— Da, da... Fă cum crezi... Numai să nu mă doară...

— De ce să ne închipuim îndată crime și răutăți? zise Vasilica, obsedată de vorbele servitorului. Poate să nu fie nimic, poate să fie numai...

Capitolul II

STĂPÂNA CU SERVITOAREA

Până s-a întors Solomia de la piață, până au așezat mâncările la foc, s-a făcut aproape nouă. dna Dăniloiu stătea pe spini. A dormit mai prost ca de obicei și s-a perpelit în așternut cu gândurile din ce în ce mai negre despre Ilarie și Mița. Presimțirile ei n-o înșelau niciodată. S-a sculat cu noaptea-n cap și a cicălit

mai vârtos pe Solomia, care însă nu lua în seamă parcă ar fi trăit pe altă lume. La plecare i-a găsit o nouă pricină să-i ajungă toată calea:

— Aoleu, Solomie, fată ori femeie ori ce ești, ai început să porți salba de aur și-n zilele de lucru? Te-am văzut și ieri, și nu te-am dojenit, credeam că o se te simți... Ai ajuns ca Păcală: un an de zile n-o pui deloc, pe urmă deodată nici n-o mai scoți de la gât... Erai fată cuminte și potolită și harnică de-ți era mai mare dragul. De când însă ți-a scos soarta pe Lixandru de ți-a sucit capul, nu mai e chip de înțeles cu tine. Te-a nenorocit Lixandru, fetișo, tu nu vezi și nu simți? Poate că d-aia l-a și bătut Dumnezeu de s-a îmbolnăvit și zace de atâta vreme și se topește...

— Lasă-l, cucoană, pe bietul Lixandru că n-are nicio vină! răspunse Solomia cu glasul înăbușit și fără să se uite la dna Dăniloiu.

Zăpada de sâmbătă îmbrăcase tot orașul într-o blană albă, rămasă încă aproape intactă și curată. Doar pe străzile principale și pe trotoare o mai murdăriseră săniile și pietonii... dna Dăniloiu mergea greu și aluneca, încât Solomia trebuia s-o sprijine. Noroc că nu era departe până la Ilarie, de la ei, din strada Rosetti. Cotiră în strada Luceafărul, scurtă și cu o pantă severă și, pe lângă fântâna din fața casei primarului, traversară Piața Izvor drept spre strada Speranței. N-au întâlnit tipenie de om, ca și când gerul ar fi zăvorât în casele lor pe toți oamenii.

Casele lui Ilarie Dăniloiu se cunoșteau de departe din pricina gardului înalt de scânduri, vopsit negru cu păcura cea mai ieftină. De pe trotoar se vedeau numai coroanele arborilor din curte puși parcă inadins să împiedece orice privire indiscretă a pătrunde înlăuntru. Devale, înspre casa familiei Secuianu, se ridica un zid de cărămidă, făcut odinioară de răposatul avocat care fusese bun prieten cu Ilarie. În partea cealaltă calcanul din spatele caselor măcelarului Mitică Ionescu alcătuia o adevărată pavază și se întindea de la stradă până în fundul curții

În fața porțiței, cele două femei se opriră să răsuflă.

— M-am obosit și m-am încălzit de toată-s o apă - zise dna Dăniloiu îngrijorată. Numai de n-aș răci, să mă mai aleg și cu vreo boală după toate celelalte...

Solomia nu spuse nimic. După câteva clipe cucoana puse mâna pe clanța porțiței. Clanța cedă, dar porțița nu se deschise parcă ar fi fost prăpădită pe dinlăuntru. Înainte de a se mira, își clădu seama și împinse mai cu putere.

— De când a nins n-a mai intrat nimeni în curte - observă dna Dăniloiu, adăogând muștrător: Aide, fată, pune umărul nițel că ești tânără, nu mă lăsa pe mine să mă chinuiesc singură! Trebuie să fi înghețat și zăpada și....

Porțița se răsuci în balamale cu un scrijălit peste zăpada geruită. În curte, pe sub pomii cu crengile înălbite și până în fund printre cele două corpuri de case, se întindea sclipitor și neprihănit covorul alb în care piciorul se scufunda până la genunchi.

— Cum poate minți un om cu atâta nerușinare? vorbi dna Dăniloiu indignată și lunecându-și privirea peste albeața dureroasă. Închide porțița, Solomie, și haidem să vedem noi cu adevărat ce s-a întâmplat, că minciunile lui Ciufu vezi și tu cât prețuiesc!

Dna Dăniloiu mergea înainte. Scoarța înghețată a zăpezii trozne sub pașii care o sfărâmau.

Solomia se silea să calce în urmele stăpânei sale ca să nu-i mai intre și fărâmaturile de zăpadă peste ghețe, fiindu-i și altfel picioarele aproape înghețate. Amândouă casele păreau într-adevăr pustii și nelocuite. Vasilica se uita în toate părțile cu multă atenție, pășind din ce în ce mai rar, parcă s-ar fi pregătit pentru orice surpriză. Lângă ușa marchizei se întoarse spre servitoare și-i zise cu glas șoptit:

— Ia apropie-te, Solomie, și intră și tu în casă că ești tânără și...

Solomia rămăsese câțiva pași în urmă. De acolo răspunse, dar atât de nătâng, că glasul ei împrăstie brusc liniștea ce stăruia ca o apăsare înăbușitoare:

— Eu nu intru în casa asta, cucoană!... Poți să mă omori, dar nu intru!... Că mi-e frică și mi-e urât și nu pot intra, cucoană!...

— Taci, fată, taci, nu mai striga să ne audă vecinii! zise tot șoptit și blând stăpâna, înfricoșată de izbucnirea ei. Te laudai că ești curajoasă, dar dacă nu ești, lasă că mie nu mi-e frică!